

HILDA HENCZ

PERSONA NON GRATA

sau cum am reușit să scriu
istoria maghiarilor bucureșteni

Ediția a II-a, revizuită și adăugită

NEM KIVÁNATOS SZEMÉLY

avagy hogyan sikerült megírnom
a bukaresti magyarok történetét

Második, javított és bővített kiadás
Fordította Zsehránszky István

SUMAR

I. ANII 1990-2018	10
1990: În căutarea rădăcinilor	10
1991: Pastorul Zoltán Zágoni-Albu	16
1992: Cine a fost pastorul Ferenc Koós?	16
1993 - 1994: Participarea la două sesiuni de comunicări științifice	18
1995: Marea păcăleală (1)	34
1996: Marea păcăleală (2)	36
1997-1998: Eșecuri (1)	40
1999-2002: Eșecuri (2)	42
2003-2004: Întâlnirea cu Ludovic Demény, arhitectul Neculai Ionescu-Ghinea și Adrian Majuru	44
2005: Apare studiul <i>Presa maghiară bucureșteană (1860-1941)</i>	56
2006: Marea păcăleală (3). Furt intelectual	56
2007: În căutarea unui sponsor	66
2008: În pași de melc	70
2009: Apare cartea <i>Maghiarii în universul românesc</i>	74
2010-2011: Pe drumul Golgotei. Cum am reușit să tipăresc <i>Bucureștiul maghiar și Bibliografia descriptivă a periodicelor maghiare din București (1860-2010)</i>	88
2012: Linșaj mediatic	124
2013: Apare <i>Bucureștiul maghiar</i> , ediția a II-a	156
2014: Câteva recenzii	176
2015: 200 de ani de învățământ maghiar în București	188
2016: „Elitele” maghiare de astăzi	214
2017: 500 de ani de la Reforma lui Luther	216
2018: Întâlnirea cu Mihály Bencze	216
II. TRADUCEREA CĂRȚII BUCUREȘTIUL MAGHIAR (2015-2016)	222

TARTALOM

I. 1990 és 2018 között	11
1990: A gyökereket keresve	11
1991: Zágoni-Albu Zoltán lelkipásztor	17
1992: Ki volt Koós Ferenc lelkipásztor?.....	17
1993-1994: Két tudományos ülészak	19
1995: A nagy átverés (1.)	35
1996: A nagy átverés (2.)	37
1997-1998: Kudarok (1.)	41
1999-2002: Kudarok (2.)	43
2003-2004: Találkozás Demény Lajossal, Neculai Ionescu-Ghinea műépítésszel és Adrian Majuruval.....	45
2005: Megjelenik <i>A bukaresti magyar sajtó (1860-1941)</i> című tanulmány.....	57
2006: A nagy átverés (3.) Szellemi lopás a javából	57
2007: Szponzorkeresés.....	67
2008: Csigaléptekben	71
2009: Megjelenik a <i>Magyarok román világban</i> c. könyv.....	75
2010-2011: Út a Golgotára. Hogyan sikerült megjelentetnem a <i>Magyar Bukarestet és a Bukaresti magyar kiadványok</i> <i>(1860-2010) leíró bibliográfiáját?</i>	89
2012: Kivégzés a médiában.....	125
2013: Megjelenik a Magyar Bukarest II. kiadása	157
2014: Néhány könyvismertető.....	177
2015: 200 év magyar oktatás Bukarestben.....	189
2016: A magyar „elit” ma.....	215
2017: A lutheri Reformáció után 500 évvel	217
2018: Találkozás Bencze Mihállyal	217
II. A MAGYAR BUKAREST LEFORDÍTÁSA (2015-2016).....	223

III. ADDENDA.....	240
Despre un <i>Who's Who</i> maghiar, Nadia Comăneci, Gheorghe Vida, Legenda lui Gelu, soția lui Slavici, Loja masonică din București, bancherul Richard Soepkez și urmașii lui Dracula, mama lui Tudor Arghezi, soția lui Nicolae Grigorescu, Istoria lui F.J. Sulzer, localitatea Berceni, Revista catolică, Imre Tóth, Vladimir Tismăneanu, Margareta Pâslaru-Sencovici, Hans Bergel, Sarolta Brechner, Andrei Veress, Monumentul Eroilor Aerului, frații Leonard și Ludovic Orban, Marta și Andrei Țărnea, Albert-László Barabási, Zoltan Szigeti	
IV. DECESE (2015-2019).....	282
Ferenc Vasas, Ludovic Baci, Albert Kovacs, Corneliu Vadim Tudor, Ștefan Banto, Andrei Devenyi, Silvia Kerim, Mircea Albulescu, dr. Gheorghe Kover, Iolanda Balaș, Eva Lendvay, Ion Ianoși, Pál Bodor, general ing. Ștefan Demeter, Attila Verestóy, Andor Horváth, Carmen Stănescu, János Koós (Kupsa)	
V. CONCLUZII.....	298
INDICE DE NUME.....	307

III. FÜGGELÉK.....	241
Egy magyar <i>Ki kicsoda</i>-ról, Nadia Comăneci, Gheorghe Vida, Gelu legendája, Slavici felesége, a bukaresti szabadkőműves páholy, Richárd Söpkéz bankár és Drakula utódai, Tudor Arghezi anyja, Nicolae Grigorescu felesége, Történelem F. J. Sulzertől, Bércsény helység, Katolikus Szemle, Tóth Imre, Vladimir Tismăneanu, Margareta Pâslaru-Szenkovics, Hans Bergel, Brechner Sarolta, Veress Endre, a <i>Légierő hősei</i> emlékmű, az Orban-testvérek: Leonard és Ludovic Orban, Țârnea Márta és fia Andrei, Barabási Albert-László, Szigeti Zoltán	
IV. ELHALÁLOZÁSOK (2015-2019).....	283
Vasas Ferenc, Bács Lajos, Kovács Albert, Corneliu Vadim Tudor, Bántó István, Dévényi András, Silvia Kerim, Mircea Albulescu, dr. Kövér György, Balázs Jolán, Lendvay Éva, Ion Ianoși, Bodor Pál, Demeter István, Verestóy Attila, Horváth Andor, Carmen Stănescu, Koós (Kupsa) János	
V. KÖVETKEZTETÉSEK.....	299
NÉVMUTATÓ.....	307

I. ANII 1990-2018

1990: În căutarea rădăcinilor

Lucram de mai mulți ani ca redactor la Serviciul bibliografic al Bibliotecii Centrale Pedagogice. Biblioteca era situată lângă Cișmigiu, pe strada Zalomit, în clădirea care aparținuse lui Istrate Miclescu, vestit avocat ultranaționalist, mort în închisorile comuniste. Pe aceeași stradă se află și Casa *Petőfi*, casa de cultură a maghiarilor bucureșteni.

Aici m-au prins evenimentele din decembrie 1989, evenimente care vor schimba cursul istoriei române.

Câte speranțe, câte visuri!

Curând au urmat dezamăgirile și revolta unora față de evoluția vieții politice. Blocând circulația, nemulțumiții au început să protesteze seară de seară, în Piața Universității, supranumită *prima zonă liberă de comunism*. Manifestațiile au continuat și după alegerile parlamentare din 20 mai.

În 13 iunie s-a declanșat mineriada.

Fiul meu cel mare a părăsit în grabă România încă din a doua zi a violențelor. Oricum, de ani buni, singura sa dorință era aceea de a emigra: simțea că se sufocă. Din fericire, în acel moment avea deja invitația oficială trimisă de către un foarte bun prieten, stabilit de câțiva ani la Pforzheim. L-am sfătuit să se oprească la Arad, la mama mea, deoarece speram ca fratele meu vitreg să-l traverseze granița spre Ungaria; era singura mea rudă din Arad care avea mașină. Acesta însă a refuzat categoric, așa încât a trebuit să se descurce singur și, după mai multe peripeții, a ajuns cu bine în Germania, unde a cerut imediat azil politic.

A stat prin fel de fel de lagăre cu alți etnici germani. Disperat, m-a rugat să caut actele prin care să-și poată dovedi descendența germană, altminteri îl aștepta expulzarea. Aveam câteva acte pe care le prezentasem la admiterea sa la școala germană. Un stră-străbunic, născut la Pesta, s-a numit Josephus Sachs; în 1860 s-a căsătorit cu Anna Lébak din Seghedin, probabil slovacă maghiarizată. Au trăit la Pesta și la Viena; în ce limbă s-au înțeles, va rămâne un mister. Curând, Sachs își va maghiariza și el numele, optând pentru numele de familie al soacrei sale unguroaice. Nu aveam actele originale, ci doar xeroxuri de pe acte eliberate în Ungaria, cel mai vechi datând din 1860; erau redactate în limbile latină și maghiară. Actele nu aveau continuitate în timp și nu dovedeau fără echivoc

I. 1990 és 2018 között

1990: A gyökereket keresve

Már több éve szerkesztőként dolgoztam a Központi Pedagógiai Könyvtár Bibliográfia Szolgálatán. A könyvtár a Cișmigiu Park mellett, a Zalomit utcában található, az épület hajdan a kommunista börtönben meghalt híres ultranacionalista ügyvéd, Istrate Micescu tulajdona volt. Ebben az utcában van a *Petőfi Ház* is, a bukaresti magyarok művelődési központja.

Itt találtak az 1989-es decemberi események, amelyek megváltoztatták Románia történetét.

Mennyi remény, mennyi álom!

Hamarosan következett a csalódás és a lázadás a politikai élet fejleményei ellen. Az elégedetlenek az Egyetem téren lezárták a közlekedést, és *az első kommunizmustól szabad zónának* nevezték ezt a helyet. A tüntetések tovább tartottak, még a május 20-i országos választások után is.

Június 13-án elkezdődött a bányászjárás.

A nagyobbik fiam még az erőszakos cselekmények második napján elhagyta Romániát. Különben is évek óta egyetlen vágya volt, hogy emigráljon: úgy érezte, megfullad itt. Szerencsére kezében volt már a meghívólevél jóbarátjától, aki néhány éve telepedett le Pforzheimben. Azt javasoltam a fiamnak, hogy álljon meg édesanyámnál Aradon, mert reméltem, hogy a mostohatestvérem átviszi majd a magyar határon; az aradi rokonaim közül egyedül neki volt autója. Ő viszont kategorikusan megtagadta a kérésem, úgyhogy a fiamnak egyedül kellett boldogulnia, és sok vesződéssel, szerencsésen megérkezett Németországba, ahol azonnal politikai menedéket kért.

Az idejét különféle lágerekben töltötte. Kétségbeesetten kérte, keressem meg az iratokat, amelyekkel bizonyíthatja német származását, különben kiutasítják. Volt néhány irat, amelyet megmutattam, mikor a német iskolába felvételizett. Egyik ősünk Pesten született, Josephus Sachsnek hívták; 1860-ban összeházasodott a szegedi Lébak Annával, aki feltehetőleg magyarosodott szlovák volt. Pesten és Bécsben éltek; az rejtély marad, hogy milyen nyelven érkeeztek. Utóbb Sachs is magyarosodott, anyósa családnevét választotta, aki magyar volt. Nincsenek eredeti irataink, a Magyarországon kiállított aktákról csak xerox-másolatok vannak, a legrégebbiek 1860-ból származnak, latinul és

drumul întortocheat parcurs de la Sachs la Hencz, cu atât mai mult cu cât, la rândul lor, autoritățile române românizaseră numele maghiare, atât în perioada interbelică, cât și în perioada comunistă.

Într-un cuvânt, erau slabe speranțe ca fiul meu să-și poată dovedi descendența germană. Am plecat totuși la Arad în căutarea unor eventuale alte acte. Mama a găsit un extras din registrul de căsătorii din Budapesta pe anul 1941, precum și un vechi extras al certificatului meu de naștere, ce indica adresa din Budapesta a părinților: Úllői út nr. 173. Din cele două acte rezulta mai degrabă descendența maghiară, dar și apartenența mea la religia reformată, apartenență de care nu știusese nimic. Educația religioasă, problemele religioase au fost complet ignorate de ai mei, care nu mergeau niciodată la biserică, nu se rugau, nu se închinau, nu exista nici o biblie în casă. Lucrau și duminica, croitoria fiind o sursă suplimentară de câștig, indispensabilă supraviețuirii. Nici pe mine nu m-a preocupat vreodată acest subiect. Știam doar că bunica era catolică și îmi povestise că la ceremonia de comuniune purtase o rochiță albă. Nu știa românește. În familie s-a vorbit exclusiv maghiara până când, în 1948, mama s-a recăsătorit cu un român care nu știa deloc ungurește; acesta, constatând că, după aproape doi ani, eu și fratele meu mai mare nu progresaserăm deloc în învățarea limbii române, i-a cerut mamei să ne înscrie la școala românească, lucru considerat cu atât mai oportun cu cât tocmai fusese numit directorul unei școli generale de pe strada Oituz și i s-a dat spre folosință locuința situată lângă școală și destinată directorului.

Așa am învățat românește.

În speranța găsirii altor acte, am decis să fac un drum până la Oradea. La câțiva kilometri de Oradea se găsea comuna în care m-am născut din întâmplare, în timpul refugiului mamei mele, cartierul din Budapesta în care locuise din 1941 fiind evacuat. Avea deja un copil mic, era însoțită de bunica, în timp ce tata lucra la o fabrică din Leipzig. La opt zile după nașterea mea, mama s-a reîntors în orașul răvășit de război, am supraviețuit cu toții unei ierni cumplite și bombardamentelor. Apoi, în aprilie 1945, după ocuparea Budapestei de către trupele sovietice, ne-am întors la casa părintească din Arad, orașul în care se născuse mama, apoi și ceilalți frați.

Ajungând în comuna mea „natală”, primul drum l-am făcut la primărie. Mi s-a arătat registrul stării civile - înregistrarea nașterilor: atât numele, cât și prenumele meu erau grafiate în maghiară, exceptând numele românesc Minodora, pe care mama l-a descoperit în calendarul de perete al gazdei sale temporare; i-a plăcut atât de mult acest nume, încât a hotărât să devină cel de-al doilea prenume al meu, după Hilda, nume ales de tata. La rubrica *Observații* era scris ceva pe care n-am avut răgazul să-l citesc, dar trebuie să fi fost dispoziția

magyarul állították ki őket. Az iratoknak nem volt időbeli folytonossága, és nem bizonyították kétségtelenül a Sachstól Henczig megtett csavaros utat, annál is inkább, mert a román hatóságok románosították a magyar neveket, mind a két világháború között, mind a kommunista időszakban.

Egyszer, csekély volt a remény, hogy a fiam bebizonyíthatja német származását, mégis Aradra mentem esetleg meglévő iratokat kutatni. Anyám talált egy 1941-es Budapestről származó kivonatot a házassági nyilvántartásból, valamint egy régi anyakönyvi kivonatot, amely megjelölte szüleim budapesti lakcímét: Üllői út, 173 szám. A két irat inkább magyar származásomat igazolta, de református voltomat is, amelyről valójában semmit nem tudtam. A szüleimet cseppet sem érdekelte a vallási nevelés, a vallási problémák, soha nem jártak templomba, nem imádkoztak, nem ájtatoskodtak, egyetlen biblia sem volt a házban. Vasárnap is dolgoztak, varrással egészítették ki a keresetüket, ami elengedhetetlen volt a túléléshez. Engem sem érdekelt soha ez a téma. Mindössze azt tudtam, hogy nagymamám katolikus volt, és mint mesélte, bérnyelvéskor fehér ruhát viselt. Nem tudott románul. A családban kizárólag magyarul beszéltek, amíg 1948-ban anyám újra nem házasodott egy románnal, aki egyáltalán nem tudott magyarul; ő megállapította, hogy én és a bátyám közel két év alatt semmit nem haladtunk a román nyelv tanulásával, és mivel éppen akkor nevezték ki az általános iskola igazgatójává az Oituz utcában, és megkapta az igazgatónak járó szolgálati lakást az iskola közelében, kérte anyámat, hogy írassanak bennünket román iskolába.

Így tanultam meg románul.

Váradra mentem, mert reméltem, hogy találok még iratokat. Váradtól néhány kilométerre volt egy község, véletlenül ott születtem, amikor anyámnak menekülnie kellett, mert Budapesten kiűrtették azt a kerületet, ahol 1941 óta lakott. Volt már egy kisgyermek, és nagymamám is elkísérte. Ekkor apám egy gyárban dolgozott Lipcsében. A születésem után nyolc nappal anyám visszatért a háborútól feldúlt városba, mindannyian ott éltük túl a szörnyű telet és a bombázásokat. Aztán 1945 áprilisában, miután a szovjet csapatok elfoglalták Budapestet, visszatértünk Aradra, a szülői házba, abba a városba, ahol anyám, majd a testvéreim születtek.

„Szülőfalumba” érkezve első utam a községházára vezetett. Megmutatták az anyakönyvet – a születések bejegyzését – a családnévem és a keresztnévem is magyarul volt beírva, kivéve román nevemet, a Minodorát, melyet anyám alkalmi házigazdánk naptárában fedezett fel; annyira tetszett neki ez a név, hogy elhatározta: az apám választotta Hilda után a második keresztnévem Minodora legyen. A *Megjegyzések* rovatba is írtak valamit, de nem volt időm elolvasni, feltehetőleg adminisztratív rendelkezés lehetett, mellyel a magyar

administrativă prin care numele ungurești erau românizate; se elibera un nou certificat de naștere necesar întocmirii buletinului de identitate. Vechiul certificat de naștere se preda cu această ocazie, lucru de care îmi amintesc încă. A urmat apoi o vizită la preotul reformat al comunei, rugându-l să caute în arhivele bisericii înregistrarea botezului. Nu, nu putea face acest lucru, deoarece toată arhiva a fost confiscată în anii 1950. Mi-a dat însă o adeverință scrisă de mână.

După vreo doi ani am solicitat autorităților revenirea la numele de născută. Divorțasem între timp, fără să solicit și schimbarea numelui Burcin; acum era un bun prilej de schimbare a numelui, doar că nimeni nu era capabil să-mi spună ce demersuri trebuiau făcute în acest sens, nici măcar cei de la UDMR (Uniunea Democrată a Maghiarilor din România). După un an de zile de bâjbâieli pe la diverse autorități, am obținut numele de născută prin decizie administrativă, și nu prin hotărâre judecătorească.

Revenită la Arad, am aflat că nu aveam dreptul să traduc și să legalizez niciunul dintre acte; n-am reușit să fac nici măcar o copie xerox - xeroxul fiind o raritate pe vremea aceea, deci practic, inaccesibil. Fiului meu nu i-au folosit la nimic cele trimise; funcționara care verifica naționalitatea i le-a rupt în față. De fapt, autoritățile germane erau total nepregătite în fața valului de refugiați estici, nu aveau nicio strategie, știau doar că trebuie respinși cât mai mulți solicitanți; faptul că fiul meu vorbea fluent limba germană nu a contat chiar deloc.

Pe când se afla în tabăra de refugiați din Oldenburg, a fost înștiințat că i-a fost respinsă cererea de azil. „Eram prea prost și naiv să contest decizia”, mi-a spus el mai târziu. Apoi a stat prin fel de fel de lagăre mizerabile cu azilanți de diverse nații, până când a fost anunțat că trebuie să părăsească Germania. În final, n-a părăsit-o, dar și-a mai irosit câțiva ani din viața, îndurând fel de fel de umilințe, până va deveni cetățean german.

Dacă în cazul lui, verdictul de respingere era oarecum de așteptat, el neavând nume german, au fost și mii de cazuri de hărțuire a celor cu nume germane, cărora li se pretindeau acte peste acte pentru a-și dovedi originea. Un asemenea caz este relatat de scriitorul Géza Szávai în uimitoarea sa carte *Ierusalimul secuiesc*. Este vorba de un cunoscut scriitor german transilvănean, redactor de editură, căruia autoritățile statului german i-au cerut să demonstreze că este de origine germană; singura probă admisă a fost aceea că bunicul său figura pe lista fanfarei germane.

După mai mulți ani, s-au relaxat condițiile care făceau posibilă rămânerea într-o țară occidentală, mai ales după acceptarea țării noastre în Uniunea Europeană. Cei descurcăreți, fără să cunoască măcar limba țării respective, fără să aibă vreo calificare sau vreo ocupație, reușesc să stea cu lunile sau chiar cu

neveket románosították, és a személyazonossági igazolványom elkészítésekor új születési bizonyítványt állítottak ki nekem. Ez alkalommal, még emlékszem, a régi születési bizonyítványt vissza kellett adni. Ezután a község református papját látogattam meg és kértem, hogy keresse elő irattárából keresztelesem bejegyzését. Csakhogy ezt nem tehette meg, mert 1950-ben a hitközség teljes irattárát elkobozták. Adott viszont egy kézzel írt igazolványt.

Vagy két évvel később engedélyt kértem a hatóságtól, hogy ismét használhassam a születési nevem. Időközben elváltam, anélkül, hogy a Burcin családnév megváltoztatását igényeltem volna; tehát itt volt az alkalom a névváltoztatásra, csak hogy senki sem tudott eligazítani, hogy ennek érdekében milyen lépéseket kell tennem, még az RMDSZ-esek (a Romániai Magyar Demokrata Szövetség munkatársai) sem. Miután egy éven át hebegtem-habogtam a különféle hatóságoknál, adminisztratív végzéssel, és nem pedig bírósági határozattal, visszanyertem a születési nevemet.

Aradra visszatérve megtudtam, hogy egyik iratot sem volt jogom lefordíttatni, sem pedig hitelesíttetni; még másolatot sem csináltathattam róluk – mert a xerox akkoriban ritkaságszámba ment, gyakorlatilag hozzáférhetetlen volt. A fiam semmire sem használhatta a papírokat, amelyeket küldtem; a tisztviselő, aki a fiam nemzeti hovatartozását ellenőrizte, a szeme láttára tépte össze őket. Valójában a német hatóságokat teljesen felkészületlenül érte a keleti menekülthullám, semmilyen stratégiájuk nem volt, csak azt tudták, hogy minél több menedékkérőt vissza kell utasítani. Az a tény, hogy a fiam folyékonyan beszélt németül, egyáltalán nem számított.

Amikor az oldenburgi menekülttáborban tartózkodott, tudomására hozták, hogy menedékkérését visszautasították. „Túlságosan buta és naiv voltam ahhoz, hogy megfellebbezzem a döntést” – mondta nekem később. Aztán nyomorúságosnál nyomorúságosabb légerekben ült, a többi más nemzetiségű menekülttel együtt, amíg közölték vele, hogy el kell hagynia Németországot. Végül is nem hagyta el, de életéből elpazarolt néhány évet, megaláztatások sorát viselte el, amíg német állampolgárrá vált.

Mivel nem volt német neve, a visszautasítás némiképp várható volt; a német nevéek közül is ezeket hurcolták meg, újabb és újabb iratokat követeltek tőlük származásuk bizonyítására. Egy ilyen esetről tudósít Szávai Géza író is a *Székelý Jeruzsálem* c. csodálatos könyvében. Egy ismert erdélyi német íróról van szó, kiadói szerkesztőről, akitől a német hatóságok azt kérték, hogy bizonyítsa be német származását; az egyetlen bizonyíték melyet elfogadtak: nagyapja szerepelt egy német fúvószenekar tagjainak listáján. Több év elteltével aztán enyhébbek lettek valamelyik nyugati országban való tartózkodás feltételei, különösen azután, hogy hazánkat befogadták az Európai Unióba. Az ügyeskedőknek, sikerül hónapokat, sőt

anii în Occident; pretind și ajutoare sociale pe care le și primesc. „Acum, uite, orice neisprăvit poate să vină la ciordit, fără nicio grijă, și eu, din salariul meu îi plătesc ajutorul social”, constata revoltat fiul meu. Politica germană față de imigranți s-a schimbat însă în mod surprinzător peste un sfert de secol, atunci când a fost vorba de acceptarea, fără prea multe mofturi, a sute de mii de refugiați musulmani.

1991: Pastorul Zoltán Zágoni-Albu

La puțin timp după întoarcerea de la Oradea, l-am căutat pe pastorul reformat Zoltán Zágoni-Albu, pe lângă parohia căruia treceam zilnic, începând din anul 1979, atunci când am cumpărat un apartament pe Calea Victoriei, la intersecția cu strada Nuferilor, actuala stradă Berthelot. Preotul mi-a făcut o impresie puternică. Deși trecuse de 55 de ani, păstra o înfățișare de actor de cinema; m-a primit cu un zâmbet larg, bucuros că i-a călcat pragul un nou enoriaș, și dornic să mă includă imediat în programul de confirmare. Nu m-am lăsat sedusă de carisma și insistența sa, nu aveam nici timp, nici chemare pentru așa ceva, dar, pentru prima dată în viață, am început să merg la slujbele religioase. Am donat bibliotecii reformată câteva zeci de cărți în limba maghiară pe care le cumpărasem de-a lungul anilor, dar și un dicționar maghiar-german din perioada interbelică ce aparținuse tatălui meu. Mă oferisem chiar să reorganizez biblioteca parohiei.

Interesul pentru istoria maghiarilor bucureșteni s-a datorat întâmplării.

În toamna anului 1991, Zágoni-Albu a reînființat cercul cultural-științific *Koós Ferenc*, cerc ce fusese fondat de preotul reformat Sándor Nagy în anul 1925, cu intenția de a strânge în jurul său studenții maghiari din București, dar și alți intelectuali. Mai funcționase o scurtă perioadă de timp în comunism, și anume din septembrie 1976 până în 4 martie 1977. Cu câțiva ani în urmă, o ziaristă care participase la ședințele cercului din acea perioadă, îmi mărturisese că registrul ce cuprindea numele și semnătura participanților, ajunsese la Securitate.

1992: Cine a fost pastorul Ferenc Koós?

La câteva luni după reluarea activității cercului ce își desfășura ședințele lunare în clădirea Calvinium-ului, am participat la o prelegere despre viața și activitatea lui Ferenc Koós, cel care a dat și numele cercului. Nu auzisem de el până atunci. De altminteri, nici despre maghiarii din București nu știam mai nimic. Știam doar că există Casa de Cultură *Petőfi*, deoarece era situată chiar lângă biblioteca la care lucram; mergeam destul de des să împrumut cărți de literatură. Mai știam că există un liceu maghiar, ziarști, editori sau cercetători

éveket is tölteniük Nyugaton, anélkül, hogy ismernék legalább az ország nyelvét, hogy bármilyen felkészültségük vagy mesterségük lenne; még társadalmi segélyre is igényt tartanak, és meg is kapják. „Látod, most gond nélkül jöhet csaklizni minden léhűtő, és az én fizetésemből adnak neki társadalmi segélyt” – vontale a következtetést felháborodva a fiam. Negyedszázad elteltével aztán váratlanul megváltozott a bevándorlókkal szembeni német politika, amikor arról volt szó, hogy különösebb akadékoskodás nélkül befogadnak több százezer muzulmán menekültet.

1991: Zágoni-Albu Zoltán lelkipásztor

Kis idő elteltével, azután, hogy visszatértem Váradról, felkerestem Albu Zoltán református lelkészt. 1979-től kezdve naponta elmentem a parókia mellett, mióta lakást vásároltam a Győzelem út (Calea Victoriei) sarkán, ahol a Nuferilor (ma Berthelot) utcát keresztezi. A lelkész erőteljes benyomást keltett. Jóllehet betöltötte az 55 évet, megőrizte filmszínész külsejét; széles mosollyal fogadott, örült, hogy új hívő kereste fel, és azonnal be akart vonni a konfirmálásra készülők programjába. Sem kedvem, sem időm nem volt ilyesmire, és nem hagytam, hogy karizmája és buzgalma elcsábítson, de életemben először elkezdtem templomba járni. Több tucat magyar nyelvű könyvet ajándékoztam a református könyvtárnak, melyeket az évek során vásároltam. Odaadtam egy magyar-német szótárt is, amely a két világháború között készült, és még az apámé volt. Ezen kívül felajánlottam, hogy átrendezem a parókia könyvtárát.

A bukaresti magyarok története iránti érdeklődésem a véletlennek köszönhető.

1991 őszén Albu Zoltán újra létrehozta a *Koós Ferenc* művelődési-tudományos kört, amelyet Nagy Sándor református lelkész 1925-ben alapított, hogy maga köré gyűjtse a bukaresti magyar egyetemistákat, de más értelmiségieket is. A kör még a kommunizmus alatt is működött egy rövid ideig, 1976 szeptemberétől 1977 március 4-ig. Néhány év múlva egy újságíró, aki a jelzett időszakban jelen volt a kör ülésein, elárulta nekem, hogy a résztvevők nevét és aláírását tartalmazó lista eljutott a Titkos rendőrséghez (Székuritáthez).

1992: Ki volt Koós Ferenc lelkipásztor?

A kör a Calvineum épületében tartotta havi összejöveteleit. Néhány hónappal azután, hogy újra működni kezdett, részt vettem egy előadáson annak a papnak az életéről és munkásságáról, akiről a kört elnevezték. Addig nem hallottam róla. A bukaresti magyarokról sem tudtam szinte semmit, csupán azt, hogy van a *Petőfi* Művelődési Ház, mert a munkahelyem közelében áll; gyakran kölcsönöztem szépirodalmi műveket a *Petőfi*ből. Arról is tudtam, hogy van a városban egy